

ФІНАНСИ І ОБЛІК, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 33:338:338.2:338.24

БАХУР Н.В.*

* Головний консультант сектору регіональних стратегій центру регіональних досліджень, Національний інститут стратегічних досліджень, e-mail: Nadin_B@ukr.net

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД ТА РЕГІОНІВ

У статті досліджено тенденції структурних змін у формуванні доходів бюджетів різних рівнів, пов'язаних із процесами фінансової децентралізації та визначено важливі напрями податкового стимулювання соціально-економічного розвитку громад та регіонів України. Податки - один із вагомих фінансових інструментів забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку громад та регіонів. Бюджетна та податкова політика є інструментами розвитку регіональної економічної системи. Стабільний місцевий економічний розвиток можна забезпечити за умови вдосконалення податкової системи. Доходи місцевих бюджетів є основним та стабільним джерелом місцевого економічного розвитку, а їх нарощення є важливим питанням, оскільки ці кошти можуть слугувати стимулом для активізації інвестиційної діяльності в регіонах. **Мета.** Мета статті - дослідити тенденції розвитку податкової системи в умовах фінансової децентралізації та визначити фінансові механізми та засоби стимулювання стійкого соціально-економічного розвитку громад та регіонів України. **Методика.** У процесі дослідження використано емпірично теоретичний метод, заснований на аналізі статистичних даних, синтезі соціально-економічного стану територіального розвитку та розвитку громад. **Результати.** Для досягнення високого рівня сталого розвитку регіонів України запропоновано набір інструментів стимулювання розвитку місцевого самоврядування.

Ключові слова: податки, місцеві бюджети, доходи, регіони, громади, децентралізація

Постанова проблеми

Податкові відносини в Україні в контексті забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів потребують модифікації. У багатьох наукових дослідженнях пропонуються загальні напрями покращення системи оподаткування, при цьому, майже не враховується внутрішньо регіональний рівень, також не всі - пов'язані з покращенням соціально-економічного розвитку. Тобто, потребують досліджень питання саме застосування податкових стимулів для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку громад та регіонів. Оскільки реформа децентралізації в Україні ще триває, а податки наразі є основним джерелом доходів місцевих бюджетів різних рівнів, то в сучасних реаліях реформи адміністративно-територіального устрою постають вимоги до забезпечення виконанням податками регуляторної та стимулюючої функцій, що обумовлює

необхідність розгляду цього питання на регіональному рівні. Це все відбувається на фоні значних коливань податкових надходжень, при відсутності законодавчо закріпленого переліку повноважень місцевих органів влади у сфері стимулювання розвитку громад та регіонів саме податковими заходами (з метою формування джерел фінансування для реалізації проектів на регіональному рівні), також при відсутності уніфікованих підходів до стратегування соціально-економічного розвитку громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання податкового стимулювання економічного розвитку та фіскальної децентралізації досліджувалися такими відомими вченими в Україні, як З. Варналій [1], С. Юрій, В. Федосов, А. Крисоватий, В. Опарін, А. Соколовська. А серед зарубіжних вчених – А.Харбергер [2], Дж. Уоррен, Р. Барро, Р. Масгрейв.

Формулювання цілей статті

Дослідити тенденції розвитку податкової системи в умовах фінансової децентралізації та визначити фінансові механізми та засоби стимулювання стійкого соціально-економічного розвитку громад та регіонів України.

передачі з державного до місцевих бюджетів низки податків, зборів та неподаткових платежів, а також запровадження нових зборів. Такі зміни призвели до зміцнення доходної частини місцевих бюджетів.

Окремі видів доходів до бюджетів ОТГ та їх частки, що були затверджені на 2019 рік, наведено в таблиці 1.

Виклад основного матеріалу дослідження

Починаючи з 2015 р., джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок

Таблиця 1

Нормативи зарахування окремих видів доходів до бюджетів ОТГ

Джерело: сформовано автором на основі [3]

№ п/п	Види платежів	Нормативи, %
Загальнодержавні податки та збори		
1.	Податок на доходи фізичних осіб	60
2.	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	100
3.	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	37
4.	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)	100
5.	Рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення	100
6.	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	5
7.	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення	100
8.	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату	3
9.	Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	100
10.	Частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального	13,44
Місцеві податки та збори		
1.	Податок на майно:	100
	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	
	Плата за землю	100
	Транспортний податок	100
2.	Єдиний податок	100
3.	Збір за місця для паркування транспортних засобів	100
4.	Туристичний збір	100

Протягом січня-вересня 2019 року надходження до загального фонду місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 199,7 млрд.

грн., що становить 75,6% від затвердженого річного плану з урахуванням змін [4].

У таблиці 2 наведено структуру надходжень доходів загального фонду місцевих бюджетів без трансфертів.

Таблиця 2

Структура надходжень доходів загального фонду місцевих бюджетів без трансфертів, у %
Джерело: сформовано автором на основі [4]

Платежі до бюджетів	Україна, всього	Міста обласного значення	ОТГ	Зведені бюджети районів
ПДФО	59,8	61,9	57,8	52,7
Плата за землю	12,5	13,1	15,0	18,6
Податок на нерухоме майно	1,8	1,9	2,2	2,0
Єдиний податок	12,4	13,7	14,0	14,9
Акцизний податок	5,1	6,1	6,7	6,4
Інші надходження	8,4	3,3	4,3	5,4

У структурі доходів місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займає податок на доходи фізичних осіб – 59,8% від загальної суми доходів загального фонду місцевих бюджетів (або 119,3 млрд. грн.). У порівнянні з січнем-вереснем 2018 року, надходження податку зросли на 21,2 млрд. грн., або на 21,6%. Основними чинниками, що вплинули на зростання надходжень ПДФО, є збільшення розміру мінімальної заробітної плати (+12,1% до 2018 року) та зростання середньомісячної заробітної плати на 19,4% (до 10260 грн.), порівняно з відповідним періодом 2018 року).

Другим за сумою джерелом доходів місцевих бюджетів є плата за землю, що відноситься до податку на майно, який є місцевим податком. У структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів плата за землю займає 12,5. У звітному періоді до місцевих бюджетів сплачено 25 млрд. грн. плати за землю (а саме земельного податку і орендної плати), що на 22,2% (або на 4,5 млрд. грн.) більше надходжень аналогічного періоду 2018 року.

Значна частка у структурі місцевих бюджетів належить надходженням єдиного податку. У аналізованому періоді вона становить 12,4% доходів загального фонду місцевих бюджетів. Обсяг надходжень єдиного податку за 9 місяців 2019 року склав 24,7 млрд. грн., що на 22,0% (або на 4,5 млрд. грн.) більше за надходження аналогічного періоду минулого року. Слід зазначити, що фізичними особами-підприємцями перераховано до місцевих бюджетів 18,2 млрд. грн. єдиного податку (або 73,8% від його загального обсягу), юридичними особами сплачено 3,7 млрд. грн. (14,9%), сільськогосподарськими товаровиробниками – 2,8 млрд. грн. (11,3%).

Щодо надходжень акцизного податку, то протягом 9 місяців 2019 року місцеві бюджети отримали 10,2 млрд. грн. акцизного податку, у тому числі: 5,6 млрд. грн. – у вигляді відрахувань з державного бюджету частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального (13,44%), що на 210,3 млн. грн. менше, ніж за аналогічний період 2018 року; 4,6 млрд. грн. – з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що лише на 3,9%, або на 173,5 млн. грн. більше, ніж за аналогічний період 2018 року [4].

У 2019 році прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом мають 806 об'єднаних територіальних громад (з урахуванням 24 міст обласного значення, в яких відбулося приєднання). За січень-вересень 2019 року доходи загального фонду ОТГ (без урахування трансфертів з державного бюджету) склали 28,1 млрд. грн., що становить 14,1% загального обсягу доходів усіх місцевих бюджетів України (табл. 3) [4].

Також позитивні результати фінансової децентралізації, підтверджуються стабільним зростанням залишків коштів на казначейських та депозитних рахунках у банках (загальний фонд) протягом трьох останніх років: станом на 01.12.2017 року - залишки коштів місцевих бюджетів України склали 52,6 млрд. грн.; залишки коштів бюджетів 366 ОТГ – 3,0 млрд. грн., залишки коштів бюджетів міст обласного значення – 13 млрд. грн. Станом 01.12.2018 року залишки коштів місцевих бюджетів України склали 53,1 млрд. грн.; залишки коштів бюджетів 665 ОТГ – 5,9 млрд. грн., залишки коштів бюджетів міст обласного значення – 9,8 млрд. грн. Порівнюючи дані 2017-2019 рр.,

можна стверджувати, що у 2018 році залишки коштів місцевих бюджетів України збільшилася проти 2017 року на 0,5 млрд. грн., а у 2019 році - більше залишків коштів, мали бюджети 806 ОТГ. Щодо залишків коштів місцевих бюджетів України та залишків коштів

бюджетів міст обласного значення, то вони зменшилися у 2019 році проти 2018 року, на 1,5 млрд. грн. та на ще на 1,5 млрд. грн. відповідно. [5, с.16-17; 6, с.22; 7, с. 20]. В цілому, протягом 2017-2019 рр., спостерігається позитивна динаміка.

Таблиця 3

**Структура доходів загального фонду (без трансфертів) за рівнями бюджетів,
у млрд. грн. та %**

Джерело: сформовано автором на основі [4]

Рівні бюджетів	Надходження, млрд. грн.	Надходження, %
ОТГ	28,1	14,1
Міста обласного значення	76,5	38,3
Обласні бюджети	27,3	13,7
Бюджети районів	34,9	17,5
м. Київ	32,9	16,5

Закріплені доходи та міжбюджетні трансферти є основними джерелами наповнення доходної бази місцевих бюджетів. Наявність трансфертів пояснюється браком власних коштів органів місцевого самоврядування, а також нестабільністю надходжень до місцевих бюджетів. Здебільшого міжбюджетні трансферти спрямовуються на вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів. Найбільш дієвим механізмом вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів є горизонтальне. Існує поняття реверсної дотації, яку перераховують з місцевих бюджетів до державного для горизонтального вирівнювання податкового потенціалу територій (кошти для бюджетів більш «бідних» громад перераховують з бюджетів більш «багатих»). У держбюджеті на 2020 рік - реверсні дотації закладено в обсязі 8 млрд. 763,4 млн. грн. [8]. Для громад, за оновленим механізмом, вирівнювання відбувається не за видатками, а за доходами, а саме – за показником надходжень від податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) на одного мешканця. Відповідно до Методики формування спроможних територіальних громад (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 34), спроможними визнаватимуть лише ті громади, індекс податкоспроможності яких не менше 0,3 (в спроможній ОТГ розмір податку на доходи фізичних осіб на одну людину має складати не менше 30 % від загального показника по країні)

та частка місцевих податків та зборів у власних доходах якої не менше 20 %.

Сучасний стан спроможності громад свідчить про те, що більшість з них залишається дотаційними. За підсумками I півріччя 2019 року експерти Програми «U-LEAD з Європою» та SKL International В. Венцель та І. Герасимчук проаналізували окремі фінансові показники 806 об'єднаних територіальних громад, створених у 2015-2018 роках. Саме за таким показником, як рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах загального фонду)- найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади - міста обласного значення. В даному випадку, із 27 ОТГ найвищий рівень дотаційності становить лише 9,3%. Найбільш дотаційними виявилися громади із кількістю населення менше 5000 жителів (так звана 4 група) – найвище значення показника склало 68,4% [9].

Реформа міжбюджетних відносин у контексті реформи децентралізації – це стимулювання місцевих громад ефективніше наповнювати свої бюджети, збільшувати обсяг власних надходжень та ретельно планувати свої видатки.

У 2019 році порівняно з 2014 роком зростає державна підтримка місцевого та регіонального розвитку у 41,5 разів. Так, наприклад протягом даного періоду збільшувались обсяги фінансування Державного фонду регіонального розвитку (2015 р. – 2,9 млрд. грн., 2019 р. – 7,7 млрд. грн.), субвенції на інфраструктуру ОТГ (2016 р. – 1,0 млрд. грн., 2019 р. – 2,1 млрд. грн.). [7]. Але згідно даних Звіту Рахункової

палати України «Про результати аудиту ефективності використання коштів державного фонду регіонального розвитку» від 26.03.2019 № 7-1, загалом результати проведеного на центральному та місцевому рівні аудиту свідчать, що використання у 2017 та 2018 році коштів ДФРР дозволило реалізувати частину проектів регіонального розвитку та вирішити окремі проблемні питання відповідних територій. Проте через порушення, допущені при плануванні, відборі та затвердженні інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, а також при управлінні та використанні коштів ДФРР, не досягнуто запланованого соціально-економічного ефекту за значною їх кількістю [14].

Також протягом 2014 р. – 2017 рр. зростали обсяги субвенцій на соціально-економічний розвиток (з 0,5 млрд. грн. до 3,3 млрд. грн.), однак починаючи з 2018 року їх обсяг почав зменшуватись і склав 5,0 млрд. грн., а у 2019 р. – 4,7 млрд. грн. [7].

Досвід економічно розвинених країн свідчить, що тільки на основі глибокого осмислення процесів, що відбуваються в оподаткуванні, пошуку нових рішень і компромісів вдається реалізувати на практиці необхідні перетворення [10]. Місця, які займає Україна у міжнародних рейтингах за показниками «Оподаткування», є невітшними: одним з ключових показників є розмір податків, які платять як приватні особи, так і бізнес, і саме за даним показником Україна увійшла в ТОП-25 країн з найвищими

податками, посівши 23 місце – 51,9 % прибутку йде на сплату податків (відповідно до Індексу глобальної конкурентоспроможності). Інший міжнародний рейтинг Doing Business, розроблений Світовим Банком, теж містить аналогічний показник, який відповідно до даного рейтингу становить 37,8 %. Загальне місце України у даному рейтингу – 76, а за показником «Оподаткування» – 43, тоді як у 2017 році це було 84 місце при 80-му загальному. 76-а позиція означає, що на сьогодні вести бізнес в Україні нелегко, незручно, і країна не є привабливою для зовнішніх і внутрішніх інвесторів. Україна насправді рухається в цьому рейтингу дуже повільно. Адже, поки вона знаходиться на позиції нижче 30-го місця, то про конкуренцію з країнами, які можуть претендувати на іноземні інвестиції говорити зарано. Цікавим при вивченні міжнародного досвіду, а також при пошуку можливих напрямів реформування чинної вітчизняної податкової системи є рейтинг Індексу конкурентоспроможності податкових систем (International Tax Competitiveness Index), що готує Організація з питань оподаткування США (Tax Foundation), що вимірює ступінь конкурентоспроможності та нейтральності податкової системи країн ОЕСР. Індекс розглядає корпоративні податки, податки на доходи фізичних осіб, податки на споживання, податок на майно та режим отримання прибутку за кордоном (табл. 4) [10].

Таблиця 4

ТОП-5 країн за рейтингом Індексу конкурентоспроможності податкових систем у розрізі податків

Джерело: сформовано автором на основі [10]

Місце у рейтингу	Загальний рейтинг	Корпоративний прибутковий податок	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на споживання	Податок на майно	Міжнародні податкові правила
1.	Естонія	Естонія	Нова Зеландія	Швейцарія	Естонія	Нідерланди
2.	Нова Зеландія	Латвія	Туреччина	Японія	Словаччина	Люксембург
3.	Швейцарія	Угорщина	Чехія	Корея	Нова Зеландія	Великобританія
4.	Латвія	Ірландія	Швейцарія	США	Мексика	Угорщина
5.	Люксембург	Фінляндія	Словаччина	Люксембург	Австралія	Латвія

Податкова система України є неефективною та характеризується відсутністю гнучкості, великою загальною ставкою податкового навантаження і відсутністю можливостей щодо регіонального податкового внутрішнього конкурування з метою залучення інвестицій [11].

В останні десятиріччя в світі накопичено багатий досвід використання податків як інструменту активізації ділової активності, а податкова конкуренція є одним з потужних і дієвих важелів стимулювання залучення капіталу та інтенсифікації інвестиційної діяльності [12].

Отже необхідність проведення податкової реформи в Україні є цілком об'єктивною реальністю [11].

Наразі в Україні розроблено проект Державної стратегії регіонального розвитку на 2027 рр. (ДСРР 2027), в якому відсутні питання, що стосуються саме податкового симулювання регіонів та громад. У проекті зазначено, що бюджетна децентралізація, яка спричинила суттєвий перерозподіл бюджетних ресурсів на користь місцевого самоврядування, на даному етапі себе вичерпала і тепер на перший план виходять завдання економічного зростання, збільшення валового регіонального продукту, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів [13].

Оскільки Україна прямує до бюджетної стабільності, то доцільним є пошук додаткових джерел наповнення місцевих бюджетів, а також використання низки альтернативних можливостей (розміщення тимчасово вільних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, отримання позик, надання позик, муніципальні облігаційні позики). Саме фінансова децентралізація надає можливість органам місцевого самоврядування здійснювати самостійний пошук додаткових фінансових ресурсів. Світовий досвід свідчить, що без фінансово спроможного місцевого самоврядування неможливо забезпечити динамічний розвиток територій та країни у цілому.

Висновки

Забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіонів та громад можливе за умови вдосконалення податкової системи, також створення умов для залучення інвестицій в регіональний розвиток.

Задля забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіонів та громад, необхідним, на нашу думку, є запровадження наступних заходів з реформування податкової системи України:

- спрощення адміністрування податків та зборів та збереження вже існуючих;

- адаптація українського податкового законодавства відповідно до норм ЄС та імплементація європейських підходів до організації податкової конкуренції;

- забезпечення стабільності у варіації ставок місцевих податків (зокрема, на 5 років) для того, щоб громади мали змогу здійснювати планування та прогнозування надходжень податків до регіону, тим самим за рахунок отриманих ресурсів впливати на зростання або скорочення обсягів виробництва;

- об'єднання заможних громад (з високими надходженнями на душу населення від ПДФО) з «бідними» сусідніми громадами;

- розширення дохідної частини місцевих бюджетів, зокрема шляхом збільшення нормативу зарахування до місцевих бюджетів податку на доходи фізичних осіб та закріплення за місцевими бюджетами податку на доходи фізичних осіб від оподаткування пасивних доходів відповідно до часток зарахування податку на доходи фізичних осіб;

- посилення податкостроможності громад шляхом зміни в системі оподаткування (зміни зарахування ПДФО до місцевих бюджетів за місцем проживання особи, а не за місцем її працевлаштування);

- коригування системи вирівнювання податкостроможності місцевих бюджетів (наразі діє горизонтальна система вирівнювання).

Запропоновані шляхи удосконалення податкової системи України, на нашу думку, мають сприяти сталому розвитку регіонів та громад України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варналій З.С. Вплив податкових канікул на конкурентоспроможність національної економіки: світовий досвід та Україна // Теоретичні та прикладні питання економіки. Вип. 23. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tpe/2010_23/Zb23_02.pdf.
2. Harberger A. Taxation and Welfare [I faree are Welfareed W Harberger. Chicago: Midway reprint, Little, Brown, 1974. 305 p. URL: <http://www.econ.ucla.edu/harberger/TaxAndWelfareIntro.pdf>.
3. Матеріали Центрального офісу реформ при Мінрегіоні. Інтернет – ресурс. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>
4. Місцеві бюджети: експерти проаналізували результати 9 місяців 2019 року. Інтернет - ресурс «Громадський простір». URL: <https://www.prostir.ua/?news=mistsevi-byudzhety-eksperty-proanalizuvaly-rezultaty-9-misyatsiv-2019-roku> Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2020 року. Міністерство розвитку громад та територій. С.18-19. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>.
5. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2018 року. Міністерство розвитку громад та територій. С.16-17. URL: <https://www.slideshare.net/Decentralizationgovua/10-2018-86170006>
6. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2019 року. Міністерство розвитку громад та територій. С.22. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/359/10.01.2019.pdf>
7. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 січня 2020 року. Міністерство розвитку громад та територій. С.20. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>.
8. Аналітичний портал «Слово і діло». Держбюджет – 2020, яке фінансування отримають регіони. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/18/infografika/finansy/derzhbyudzhets-2020-yake-finansuvannya-otrymayut-rehiony>.
9. Експерти проаналізували бюджети 806 ОТГ за I півріччя 2019 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11434>
10. Актуальні напрями реформування вітчизняної податкової системи. ГО «Інститут податкових реформ». URL: <https://ngoipr.org.ua/news/aktualni-napryamy-reformuvannya-vitchyznyanoyi-podatkovoyi-systemy/>
11. Лайко О.І. Податкові важелі підтримки соціально-економічного розвитку територіальних громад. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. №2 (2). 2017. С.26-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ejoru_2017_2_7.
12. Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB). – Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/common_tax_base/index_en.htm.
13. Міністерство розвитку громад та територій України. Проект Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року. URL: <http://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku/>
14. Звіт Рахункової Палати України про результати аудиту ефективності використання коштів державного фонду регіонального розвитку. Затверджено рішенням Рахункової палати від 26.03.2019 № 7-1. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/7-1_2019/Zvit_7-1_2019.pdf

БАХУР Н.В.*

* Главный консультант сектора региональных стратегий центра региональных исследований, Национальный институт стратегических исследований, e-mail: Nadin_B@ukr.net

НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ КАК ФИНАНСОВЫЙ ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВ И РЕГИОНОВ

В статье исследованы тенденции структурных изменений в формировании доходов бюджетов разных уровней, связанных с процессами финансовой децентрализации и определены важные направления налогового стимулирования социально-экономического развития общин и регионов Украины. Налоги - один из весомых финансовых инструментов обеспечения устойчивого социально-экономического развития

общин и регионов. Бюджетная и налоговая политика являются инструментами развития региональной экономической системы. Стабильное местное экономическое развитие можно обеспечить при условии усовершенствования налоговой системы. Доходы местных бюджетов являются основным и стабильным источником местного экономического развития, а их наращивание является важным вопросом, поскольку эти средства могут служить стимулом для активизации инвестиционной деятельности в регионах. **Цели.** Цель статьи - исследовать тенденции развития налоговой системы в условиях финансовой децентрализации и определить финансовые механизмы и средства стимулирования устойчивого социально-экономического развития общин и регионов Украины. **Методика.** В процессе исследования был использован эмпирически теоретический метод, основанный на анализе статистических исследований, синтезе социально-экономического состояния территориального развития и развития общин. **Результаты.** Для достижения высокого уровня устойчивого развития регионов Украины предложено набор инструментов стимулирования развития местного самоуправления.

Ключевые слова: налоги, местные бюджеты, доходы, регионы, общины, децентрализация

BAKHUR NADIYA

* Chief consultant Sector of Regional Strategies Center for Regional Studies, The National Institute for Strategic Studies, 18/7, 01133, Almazov Str., Kyiv, Ukraine, e-mail: Nadin_B@ukr.net

TAX STIMULATION AS A FINANCIAL INSTRUMENT FOR SUSTAINABLE SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF HROMADAS AND REGIONS

The article examines the tendencies of structural changes in the formation of budget revenues of different levels related to the processes of financial decentralization and identifies important areas of tax stimulation of social and economic development of hromadas (local communities) and regions in Ukraine.

Taxes are the major financial instruments for ensuring the sustainable social and economic development of hromadas and regions. Budget and tax policies are tools for developing the regional economic system. Stable local economic development can be ensured if the tax system is improved. Local budget revenues are the major and stable source of local economic development, and their growth is an important issue, as these funds can serve as an incentive to stimulate investment in the regions. **Goal.** The purpose of the article is to investigate the trends of tax system development in the conditions of financial decentralization and to identify financial mechanisms and means of stimulating sustainable social and economic development of communities and regions of Ukraine. **Method.** The study uses an empirically theoretical method based on the analysis of statistical data, synthesis of social and economic status of territorial development and community development. **Results.** To achieve a high level of sustainable development of the regions of Ukraine, a set of tools for stimulating the development of local self-government is proposed.

Keywords: taxes, local budgets, revenues, regions, hromada (community), decentralization.

REFERENCES

1. Varnaliy, Z.S. Vplyv podatkovykh kanikul na konkurentospromozhnist natsionalnoyi ekonomiky: svitovy dosvid ta Ukrayina [The impact of tax holidays in the competitiveness of the national economy and world experience of Ukraine]. Teoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky – Theoretical and applied economic issues. vol. 23. Retrieved from http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tppe/2010_23/Zb23_02.pdf [in Ukrainian].
2. Harberger, A. (1974). Taxation and Welfare. Chicago: Midway reprint, Little, Brown. Retrieved from <http://www.econ.ucla.edu/harberger/TaxAndWelfareIntro.pdf> [in English].
3. Materialy Tsentral'noho ofisu reform pry Minrehioni. Internet – resurs. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/369/2019.pdf>
4. Mistsevi byudzhety: eksperty proanalizuvaly rezul'taty 9 misyatsiv 2019 roku. Internet - resurs «Hromads'kyiprostir». Retrieved from <https://www.prostir.ua/?news=mistsevi-byudzhety-eksperty-proanalizuvaly-rezultaty-9-misyatsiv-2019-roku>.
5. Monitorynh protsesu detsentralizatsiyi vlady ta reformvannya mistsevoho samovryaduvannya stanom na 10 sichnya 2018 roku. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytoriy. pp.16-17. Retrieved from <https://www.slideshare.net/Decentralizationgovua/10-2018-86170006>
6. Monitorynh protsesu detsentralizatsiyi vlady ta reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya stanom na 10

- sichnya 2019 roku. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytoriy. pp.22. Retrieved from <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/359/10.01.2019.pdf>
7. Monitorynh protsesu detsentralizatsiyi vlady ta reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya stanom na 10 sichnya 2020 roku. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytoriy. pp.20. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/526/10.01.2020.pdf>.
8. Analitychnyy portal «Slovo i dilo». Derzhbyudzheth – 2020, yake finansuvannya otrymayut' rehiony. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/18/infografika/finansy/derzhbyudzheth-2020-yake-finansuvannya-otrymayut-rehiony>.
9. Eksperty proanalizuvaly byudzhety 806 OTH za I pivrichchya 2019 roku. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/11434>.
10. Aktual'ni napryamy reformuvannya vitchyznyanoyi podatkovoyi systemy. HO «Instytut podatkovykh reform». Retrieved from <https://ngoipr.org.ua/news/aktualni-napryamy-reformuvannya-vitchyznyanoyi-podatkovoyi-systemy/>. Internetresurs. Retrieved from <https://files.taxfoundation.org/20171030112339/TaxFoundation-ITCI-2017.pdf>.
11. Layko O.I. (2017). Podatkovi vazheli pidtrymky sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku terytorial'nykh hromad. Ekonomichnyy zhurnal Odes'koho politekhnichnoho universytetu. vol. 2, pp.26-32. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ejopu_2017_2_7.
12. Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB). Retrieved from http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/company_tax/common_tax_base/index_en.htm [in English].
13. Ministerstvo rozvtku hromad ta terytoriy Ukrayiny. Proekt Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2027 roku. Retrieved from <http://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskistyuu/proekt-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2027-roku/>
14. Zvit Rakhunkovoyi Palaty Ukrayiny pro rezul'taty audytuefektyvnostiv ykorystannyakoshtiv derzhavnohofondurehional'nohorozvytku. (26.03.2019), vol. 7-1. Retrieved from https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/7-1_2019/Zvit_7-1_2019.pdf

Стаття надійшла до редакції: 28.04.2020

Received: 28 April 2020